

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ У 2024–2025 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Протягом останнього десятиліття тривають важливі реформи для просування інклюзивного навчання та деінституціалізації. Незважаючи на повномасштабну збройну агресію Російської Федерації проти України, реформування інклюзивного навчання продовжується разом із визначенням нових пріоритетів та завдань для подальшого розвитку освіти в Україні.

Одним з головних напрямів розвитку сучасної освіти в Україні є забезпечення рівних прав та можливостей в освітній сфері для всіх, без будь-якої дискримінації. Надважливого значення набуває створення інклюзивного, безпечного, сприятливого для розвитку освітнього середовища з формування життєвих компетентностей, удосконалення здібностей та обдарувань кожного незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, місця проживання, мови спілкування, соціального й майнового стану тощо.

Отже, пріоритетне завдання закладів освіти у 2024–2025 навчальному році – створення належних умов для доступу до якісної освіти кожного здобувача відповідно до його освітніх запитів та індивідуальних можливостей.

Напрями роботи закладів освіти мають передбачати:

- індивідуалізацію навчання з урахуванням здібностей і потреб кожного та кожної;
- сприяння соціальній інтеграції, толерантності та розумінню багатоманітності;
- розвиток потенціалу здобувачів для досягнення максимальних результатів;
- зменшення дискримінації в освітньому процесі;
- підтримку педагогів необхідними ресурсами для ефективного інклюзивного навчання;
- допомогу органам місцевого самоврядування в запровадженні політик інклюзії;
- забезпечення гнучкого переходу між закладами різних типів і рівнів освіти.

Інструктивно-методичні рекомендації містять практичний досвід, набутий під час дистанційного навчання в період пандемії та повномасштабної війни: створення безпечного освітнього середовища для всіх учасників освітнього процесу; урахування необхідності розширення послуг для осіб, які отримали травми в період війни (у тому числі психологічні); поєднання різних форм навчання (очна, дистанційна, змішана); створення гнучкої системи надання освітніх послуг з урахуванням сучасних суспільних змін.

Зміст освітньої діяльності в ЗЗСО визначається Концепцією реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р (<http://surl.li/pahglc>), Державним стандартом початкової освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів

України від 21 лютого 2018 року № 87 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 688) (<http://surl.li/anoimy>); Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 (<http://surl.li/jdsznc>),

Державним стандартом базової середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня

2020 року № 898, для учнів, які навчаються за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти (<http://surl.li/yjrqda>).

Керівникам закладів освіти доцільно зосередити увагу на вивченні питань, зазначених у законодавчих документах щодо інклюзії:

<p>Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року</p>		<p>http://surl.li/nuxpzt</p>
<p>Порядок організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти</p>	<p>http://surl.li/dh1kvu</p>	
<p>Порядок організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти</p>		<p>http://surl.li/gesbxt</p>
<p>Порядок організації інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти</p>	<p>http://surl.li/rjbhwh</p>	
<p>Порядок організації інклюзивного навчання в закладах фахової передвищої освіти</p>		<p>http://surl.li/biyqhx</p>
<p>Порядок організації інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти</p>	<p>http://surl.li/jqbwtot</p>	

Лист МОНУ від 16 листопада 2021 року № 1/19832-21 «Про методичні рекомендації «Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації»		http://surl.li/pwfeol
Лист МОНУ від 03 серпня 2023 року № 1/11479-23 «Про деякі питання організації здобуття загальної середньої освіти та освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні»	http://surl.li/nqavpx	

Щодо роботи асистента вчителя, асистента вихователя та асистента дитини в умовах інклюзивного навчання

Докладні рекомендації щодо роботи асистента вчителя в умовах дистанційного навчання під час воєнного стану та недопущення порушення трудових прав педагогічних працівників, які виконують функції асистента вчителя, надано в листі МОНУ від 06 вересня 2022 року № 1/10258-22, 29 вересня 2022 року № 1/11471-22 (<http://surl.li/ziexut>).

Стосовно посадових обов'язків асистента вчителя наголошуємо, що основною його функцією є співпраця з учителем класу, що дає змогу приділити увагу кожному учню в освітньому процесі. Під час організації інклюзивного навчання в закладі освіти необхідно враховувати, що асистент вчителя не є персональним педагогом для одного чи декількох учнів, які мають труднощі в навчанні, він надає допомогу вчителю в організації освітнього процесу. Освітній процес у класі здійснюється вчителем.

На відміну від асистента вчителя / вихователя, асистент учня (дитини) забезпечує в освітньому процесі реалізацію соціальних та соціально-побутових потреб здобувача освіти з труднощами в навчанні відповідно до частини 7 статті 26 Закону України «Про повну загальну середню освіту». Це може бути соціальний робітник, один з батьків учня або уповноважена ними особа.

Звертаємо увагу, що асистентом учня (дитини) насамперед має бути соціальний робітник, який надає базову соціальну послугу супроводу під час інклюзивного навчання, регламентовану Законом України «Про соціальні послуги». Для отримання зазначеної соціальної послуги за рахунок бюджетних коштів один із батьків / інший законний представник отримувача соціальної послуги має звернутися до виконавчого органу сільської, селищної, міської рад з письмовою заявою, до якої додається копія висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи.

Асистентам учителів закладів освіти доцільно зосередити увагу на таких питаннях:

Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року		http://surl.li/nuxpzz
Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти	http://surl.li/zofjtt	
Щодо посадових обов'язків асистента вчителя		http://surl.li/uvyrch

Асистентам вихователів закладів дошкільної освіти доцільно зосередити увагу на таких питаннях:

Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року		http://surl.li/nuxpzz
Перевірте розвиток своєї дитини. <i>Таблиця для оцінки розвитку дітей до 3 років «Червоні прапорці»</i>	http://surl.li/vwhypd	

Фахівцям (консультантам) інклюзивно-ресурсних центрів

У зв'язку з дією воєнного стану комплексна оцінка, у тому числі повторна, проводиться також для осіб з особливими освітніми потребами, які вимушені змінити своє місце проживання (перебування) та зараховані в інклюзивні класи (групи) закладів

освіти й не отримують додаткових психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг за місцем навчання, здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання, але не отримують корекційно-розвиткових або психолого-педагогічних послуг за місцем навчання через особливості психофізичного розвитку. Підкреслюємо, що на період воєнного стану є особливі умови щодо організації комплексної оцінки, зокрема:

- можуть надаватися копії документів, які посвідчують особу дитини, батьків (чи законних представників) дитини, свідоцтва про народження дитини; також можливе пред'явлення документів з використанням мобільного додатка порталу «Дія»;

- для дітей, які переїхали на тимчасове місце проживання, комплексна оцінка проводиться в скорочений термін (протягом тижня з моменту подання звернення (заяви)); також скорочено термін підготовки відповідного висновку для всіх дітей, які оцінювалися (не лише для тимчасово переміщених), – 5 робочих днів.

В умовах сьогодення комплексна оцінка може проводитися не лише в ІРЦ, але й за місцем навчання особи з ООП у закладі освіти та/або проживання (перебування): фахівці інклюзивно-ресурсних центрів виїжджають за заявою. Для призначення дати батькам (опікунам) треба подати документи онлайн у кабінеті користувачів в АС ІРЦ, після чого ІРЦ має в доступний для батьків спосіб (через телефонний зв'язок, месенджери чи електронною поштою) установити зв'язок з батьками та отримати від них фото наявних додаткових документів, у тому числі медичних, продуктів діяльності дитини (малюнків, прописів тощо), характеристик від педагогів, які раніше працювали з дитиною.

Термін дії висновку інклюзивно-ресурсного центру необмежений у часі, крім випадків, коли рекомендовано та визначено дату повторного вивчення. Підставами для проведення повторної комплексної оцінки розвитку особи з урахуванням змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр є перехід дитини з особливими освітніми потребами із закладу дошкільної освіти в заклад загальної середньої освіти; перехід між рівнями освіти (з початкової до середньої, із середньої до старшої), тобто перед продовженням навчання на наступному рівні освіти особи з ООП мають пройти повторну комплексну оцінку для отримання рекомендацій щодо організації їх навчання; переведення дитини із спеціального закладу дошкільної освіти, спеціального закладу загальної середньої освіти, закладу загальної середньої освіти до інклюзивної (спеціальної) групи закладу дошкільної освіти або інклюзивного (спеціального) класу закладу загальної середньої освіти; а також за рекомендацією команди психолого-педагогічного супроводу дитини в разі виявлених актуальних освітніх потреб дитини в процесі навчання, наявності труднощів у засвоєнні освітньої програми або успіхів у навчанні.

Фахівцям (консультантам) інклюзивно-ресурсних центрів доцільно зосередити увагу на таких питаннях:

Національна стратегія розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року		http://surl.li/nuxpZR
---	---	---

<p>Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів в осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі</p>	<p>http://surl.li/odkxia</p>	
<p>Раннє втручання. <i>Міждисциплінарна допомога сім'ям з дітьми раннього віку</i></p>		<p>http://surl.li/djogdp</p>

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 року № 530 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти»: <http://surl.li/hhfphe>
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 року № 957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти»: <http://surl.li/ktloyw>
3. Лист МОНУ від 15 червня 2022 року № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами»: <http://surl.li/ecrtcn>
4. Лист МОНУ від червня 2022 року № 4/1196-22 «Методичні рекомендації щодо визначення освітніх труднощів та рівнів підтримки в дітей раннього та дошкільного віку»: <http://surl.li/juatcy>
5. Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни / Д. Арцимєєва та ін.; за заг. ред. Л. Залюбовської. – URL : <file:///C:/Users/Administrator/Downloads/713.pdf>
6. Освіта в умовах війни : як змінилися вчителі та учні за минулий рік? – URL : <http://surl.li/hfulcr>
7. Романовська Д. Д. Програма курсу за вибором для підвищення кваліфікації педагогічних працівників 31 закладу освіти «Психологічна підтримка в діяльності педагога: знай, умій та допомагай» / Д. Д. Романовська, Р. І. Гречко, О. А. Дєдов. – Чернівці, 2023. – 20 с.
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2021 року № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр» (зі змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 22 червня 2018 року № 617, від 21 жовтня 2020 року № 983, від 21 липня 2021 року № 765, від 29 квітня 2022 року № 493). – URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>